

Ženy a sport

ALEŠ SEKOT

Vztahy mezi pohlavími patří k neaktuálnějším tématům soudobé sociologie sportu. Sport totiž, jako institucionalizovaná aktivita vyžadující systematické fyzické úsilí motivované zvýšením celkové kondice, osobním prožitkem či cíleným výsledkem, výkonem nebo odměnou byl a v mnohém ohledu je stále vymezován jako převážně maskulinní aktivita. Kritická feministická sociologie, zajímající stále silnější pozici v širším kontextu globálně orientované sociologie sportu, reaguje na tuto skutečnost zdůrazňováním takových témat, jako je „produkce a reprodukce rodové logiky na půdě sportu“, „překážky rodové rovnosti“, a zdůrazňuje imperativ „kulturních změn jako předpokladů dosahování rovnosti pohlaví na všech úrovních světa sportu“. Přitom systematický badatelský zájem o problematiku účasti žen ve sportu na sebe upozorňuje formou „gender studies“ převážně anglosaská badatelská fronta. V samotném centru pozornosti téma postavení žen ve sportu přirozeně zaznívá na půdě kritické feministické sociologie. Součástí této diskuse jsou i analýzy statistických údajů prezentujících soudobé postavení žen ve sportu v širším kontextu historické perspektivy.

Kritická feministická sociologie: odmítnutí mužské dominance ve sportu

Kritická feministická sociologie jako speciálně rozvíjená forma kritických teorií spočívá na tezi, že sociální uspořádání je primárně založeno na mocenských zájmech mužů a že sociální život je tudíž z hlediska imperativu rovného vztahu pohlaví principiálně nespravedlivý. Feministické teorie aktualizují zejména otázku, do jaké míry je organizace sportu jako sociálně kulturního fenoménu odvozována od kritizovaného principu mužské dominance. Přitom tvrdí, že sport doposud v mnohém ohledu přímo produkuje mužskou dominanci ve společnosti, když zde rozvíjí různé formy útlaku, diskriminace a arogance. Je i místem pro šíření netolerance vůči jinakosti sexuální orientace a základem mužského *sexismu*, tedy přezírání úlohy a postavení žen ve společnosti. Právě z těchto důvodů kritická feministická teorie zejména z pera renomovaných autorek jako *Hargreaves*, *Hall* či *Burstyn* by ráda viděla, aby sport byl využíván jako místo pro transformaci utlačovatelských forem ve vztazích mezi pohlavími cestou důrazu na harmonizující úlohu partnerství, vzájemného pochopení, spolupráce a zdůrazňování solidarity nad účelovou soutěživou dominancí.

Liberální feminismus usiloval o možnost seberealizace žen v placeném zaměstnání, ve svobodném podnikání a v oblasti vzdělání: dnes v souladu s těmi-

to principy na půdě sportu akcentuje *komplementaritu mužských a ženských rolí*. Sociologie tak v posledních desetiletích v souladu se zvýšeným významem sportu ve společnosti historickým ohlédnutím hodnotí postavení žen na sportovní scéně, mediální obraz sportovkyň, palčivé otázky rasových vztahů v kontextu ženské emancipace, hodnocení sportu jako prostředku zvyšování sebeuvědomění žen či prezentuje pozoruhodné analýzy vstupu žen na půdu „neženských sportů“, jako je kupř. lední hokej. Stranou pozornosti nestojí ani problematika vztahu veřejného mínění k lesbickým sportovkyním a otázky fyzických a psychických předpokladů žen k vrcholovému provozování alternativních sportů.

Feministická kritika soudobého sportu je kritikou světa, ve kterém dominují muži. Sociologický pohled na vzájemné vztahy sportu a společnosti pak dokládá, že *sport* jako významný sociokulturní fenomén je *takový, jaká je společnost*: Odráží její dominantní hodnoty a základní cesty dalšího směřování. Postavení žen na půdě sportu reflektuje tedy obecnější charakteristiky postavení žen ve společnosti. Je stále zřejmější, že právě ve světě sílící interkulturní komunikace půjde na půdě vědy i praktických opatření o pluralistický přístup adekvátně zhodnocující existující rozdíly mezi muži a ženami, koncepce směřující k naplnění principu vyvážené rovnosti šancí a příležitostí společenského ocenění.

K nejnovějším *mezinárodním projektům* zkoumajícím specifické vazby žen na půdě sportu nepochybně patří i výzkum zabývající se *sexuálním zneužíváním sportovkyň* jejich trenéry. Dvě významné socioložky Kari Fastingová z Norska a Ceila Brackenridgeová z Velké Británie cestou kvalitativní analýzy interview takto postižených devatenácti norských vrcholových atletek došly k závěru, že muže – trenéry je možno z tohoto hlediska rozdělit do tří kategorií: 1. flirtovníky snažící se okouzlit své svěřenkyň, 2. svůdníky, 3. autoritativní kouče.

Když dnes navštívíme dobře zásobenou knihovnu a probereme se knížkami zabývajících se sportem zjistíme, že většina z nich se týká mužských sportů či mužských sportovních hvězd. Pustíme-li si televizi v době sportovních programů, pak s největší pravděpodobností shlédneme některý z typicky mužských sportů. V hospodských diskusích na téma sport také nejčastěji padají jména mužských sportovních hvězd. Vzdor zvyšující se participaci žen ve světě sportu stále ještě převládá hodnotové spojování divácky lukrativní sportovní podívané se světem mužů.

Dějiny myšlení upozorňují na to, že problematika ženství může být prezentována přístupem *asimilačním, neutrálním* či *komplementárním*. První postoj zdůrazňuje přirozenou tendenci žen přizpůsobovat se mužům, ve druhém je zdůrazňována neutralita mužských a ženských rolí a třetí hledisko akcentuje vzájemnou provázanost mužů a žen ve smyslu tvorby dokonalého a komplexního jedince. Platí to přirozeně i pro zkoumání vztahu žen a světa sportu. Přitom feministická perspektiva sociologii obecně vyčítá marginalizaci ženské zkušenosti zejména tím, že historie sportu reflektuje převážně mužskou domi-

nanci na půdě moderní sportovní scény. V této souvislosti je předmětem snah feministické kritiky kontroverzní argument, podle kterého „sport je přirozenou doménou mužů, kteří jsou vrozeně biologicky a psychologicky odlišní od žen; tyto rozdíly legitimují odlišné postavení ve světě sportu“. Dnes je tento biologický determinismus většinou sociologů již překonán, značné rozdíly však zůstávají v pohledu na možnosti a meze organizační angažovanosti žen ve sportu. V tomto ohledu máme před sebou v zásadě tři názorové postoje:

1. chápat svět sportu jako prostředí primárně mužské;
2. diskutovat ženský sport jako separátní, leč svébytnou oblast globální sportovní scény, která je jinak převážně mužskou záležitostí;
3. zaměřovat se na ženské sporty – zejména z pozic feministické perspektivy – v úsilí odstranit dělicí čáru mezi rodovými rozdíly ve sportu a ve snaze nahradit kategorii *rozdíly* relevantnějším a méně kontroverznějším pojmem *vztahy* mezi muži a ženami ve světě sportu.

K významným argumentům dokumentujícím diskriminaci žen ve sportu patří zejména:

1. omezené finanční zdroje a zařízení pro sportování žen,
2. nižší zájem masových médií a trivializace ženských sportů v médiích,
3. marginální zastoupení žen v trenérských, manažerských a rozhodovacích pozicích.

Těž v emancipovaném světě evropského kulturního prostředí je proporce žen, které zaujímají vlivné postavení v organizovaném sportu, nepřiměřeně nízká i vzhledem k poměru ženských reprezentantek. Není pochyb o tom, že uskutečňování politiky rovných šancí žen na půdě sportu předpokládá i zaujímání takových pozic, které byly tradičně záležitostí mužů. Běžně se ukazuje, že ačkoli na nižších stupních řízení sportu je mnohdy až 50% proporce žen, s vyššími pozicemi jejich zastoupení klesá až pod 10%. Tato skutečnost odráží i běžně sdílenou domněnku, že muži mají lepší manažerské předpoklady než ženy, že se lépe osvědčují ve vedoucích rozhodovacích pozicích, zatímco ženy jsou spíše kooperativnější a pečlivější.

Vzdor kritickým poznámkám o postavení žen ve sportu je však zřejmé, že problematika ženské emancipace již letným pohledem do minulosti dokládá prokazatelně rostoucí spektrum příležitostí uplatnění žen na scéně sportu v posledním století. Pro některé ženy tak přínos sportu zejména v poválečném období byl zcela bezpříkladný. Vedle zkušeností přinášejících pocit nezávislosti, sebevědomí a hrdosti pak zejména na poli profesionálního sportu rostoucí počet žen dosahuje bezprecedentní úrovně finančních odměn a vysoké úrovně společenské prestiže. Stávají se vedle svých mužských protějšků významnými společenskými celebritami a mnohdy vstupují na dříve nedosažitelný Olymp společenské elity. Přitom *progressivní emancipační rysy* historie *ženského sportu* jsou výrazně relevantnější v zemích s vysokou úrovní demokratických tradic, kde právě důraz na ženská práva sehrával důležitou roli na poli společen-

ských změn. Ve Spojených státech, Velké Británii, v skandinávských zemích či v naší společnosti tak postavení žen ve sportu je tradičně na vyšší úrovni než v zemích běžně podřízeného postavení žen, jako jsou zejména islámské země, kde inferiorní status žen je umocňován celkovou chudobou, politickou nestabilitou a tradičními vlivy náboženství. Stejně i v některých ekonomicky rozvinutých zemích je postavení žen ve sportu komplikováno rasovými, etnickými, sociálními a politickými specifiky.

Žena a sport – historické ohlédnutí

Postupný rozvoj *moderního sportu* přináší ze sociálního hlediska sílení rovností sportovní participace, rozvoj sportovní specializace a oceňování pozitivního vlivu sportovních pohybových aktivit na všestranný rozvoj jedince. Položina devatenáctého století pak přináší v širším kontextu rozvoje jednotlivých evropských tělocvičných systémů i důraz na hodnotu zdraví, a tedy i *pěstování tělesné zdatnosti*. V našich podmínkách tak vzniká v roce 1862 proslulé sokolské hnutí se svými slety, podněcujícími pohybové aktivity a tělesná cvičení i ženské části populace. V roce 1869 byl v Praze založen Tělocvičný spolek paní a dívek pražských. Ve dvacátých letech 20. století dochází k rozmachu ženských sportů, které se postupně vymaňovaly z předválečné dominance mužské sportovní nadvlády. Československá republika tak iniciovala samostatnou mezinárodní federaci ženských sportů a házené, která už v roce 1922 uspořádala *I. ženskou olympiádu* v Paříži, později přejmenovanou na *Ženské světové hry*. Ty se vedle Göteborgu a Londýna konaly v meziválečném období v roce 1930 právě v Praze.

Významným indikátorem na poli ženských sportovních pohybových aktivit v českém kontextu je jejich aktivní účast na již zmiňovaných *tělovýchovných sletech Sokola*, které přitahovaly k pravidelné cvičební činnosti masu lidí a položily tak základ naší světově proslulé tradice tělovýchovných vystoupení. I na jejich historickém vývoji lze dobře dokumentovat postupnou emancipaci žen. Jestliže v letech 1882 a 1891 na I., resp. II. všesokolském sletu v Praze vystoupili pouze muži, pak v roce 1895 byli přizváni i dorostenci, aby konečně – jakoby symbolicky v novém století – na IV. všesokolském sletu v roce 1901 cvičilo v rámci 10 000 cvičenců poprvé i 887 žen! Jejich podíl na počtu cvičenců se postupně v průběhu dalších sletů zvyšoval zprvu na třetinu (2504 cvičenek a 500 žaček) v roce 1907 a dále až na 23 472 žen, 10 112 dorostenek a 4 920 žákyň na sletu v roce 1920 – prvním v samostatném Československu. Celkově rostoucí emancipace žen se odrazila i ve zvyšující se náročnosti a rytmičnosti jejich cvičení. Ve třicátých letech pak vedle postupného vyrovnávání poměru mužů a žen na cvičišťích všesokolských sletů dochází k početní převaze žákyň a dorostenek nad mužskými protějšky. Poslední všesokolský slet před zrušením Sokola v komunistické éře naší republiky v roce 1948 pak prezentoval dokonce jasně více žen (98 000) než mužů (80 000).

Období jednotné tělovýchovy symbolizované *spartakiádami* let 1955 až 1985 bylo charakterizováno vypjatým ideologickým úsilím prokázat celkovou emancipaci socialistické společenské struktury – včetně rovnoprávnosti žen. Ty skutečně svou účastí nikterak nezůstávaly za masovou účastí ostatních skupin cvičenců – mužů, žáků, studentů a učňovské mládeže. Masovost účasti však byla mnohdy dosahována i za cenu povinného nácviku, když mužsky řízená ideologická dominace byla uměle podporována masovým entusiasmem žen. To nikterak nesnižuje skutečnost, že právě pro mnohé ženy byl spartakiádní nácvik spojován s radostí ze zdravého pohybu přesahujícího rámec každodennosti a účast na Spartakiádě se stal nesmazatelnou vzpomínkou dlouhodobě osobnostně obohacující přípravy a synonymem odhodlání k mimořádné tělesné aktivitě. Dominují tedy osobní zkušenosti nezávislé na ideologickém či politickém pozadí.

Poválečný vývoj zaznamenal pomalý, ale nezadržitelný růst počtu ženských olympijských sportovních disciplín. V roce 1964 v Tokiu tak na pořad olympiády přibyla běžecká disciplína žen na 400 metrů, v roce 1972 v Mnichově běh na 1 500 metrů. K běhu na 3 000 metrů pak v roce 1984 přibyl i olympijský maratón žen. Přitom je známo, že rozhodování o zahrnutí těchto disciplín do olympiád bylo doprovázeno konflikty a nekonečným vyjednáváním. Před zahájením olympijských her v Los Angeles 1984 tak 82 atletek z 21 zemí za asistence The American Civil Liberties Union neuspělo v soudní při s Mezinárodním olympijským výborem a Mezinárodní lehkooletickou asociací ve snaze zařadit na pořad olympiády běh žen na 5 000 a 10 000 metrů. Později byl běh na 10 000 metrů povolen a spor se naopak rozhořel kolem účasti žen v bězích na 3 000 metrů překážek, skoku o tyči, trojskoku, hodů kladivem a 20 a 50 kilometrů chůze. V roce 1988 na olympijských hrách Soulu se nepoměr mezi ženskými a mužskými disciplínami poněkud redukoval: muži soutěžili ve 26 sportovních odvětvích a 165 sportovních disciplínách, ženy ve 22 sportovních odvětvích a 83 disciplínách. Na zimních olympijských hrách ve stejném roce pak muži měli na pořadu 11 sportovních odvětví ve 30 disciplínách, ženy 6 sportovních odvětví v 17 disciplínách. O čtyři roky později v Barceloně pak k ženským olympijským sportům přibyl judo, vodní slalom a windsurfing. Mužské sporty však i nadále jasně dominovaly s 28 sportovními odvětvími a 171 disciplínami oproti 24 odvětvím a 98 disciplínami žen. Ve třech sportovních odvětvích a 12 disciplínách se soutěžilo ve smíšených sestavách. Zimní olympijské hry v Albertville nabídl vedle čtyř smíšených demonstrativních sportů 29 sportovních disciplín mužů ke 22 disciplínám žen.

Postupná emancipace ženské účasti na olympiádách se stala nepřehlédnutelnou. Pokud bychom se zaměřili čistě na podíl žen na novodobých olympiádách, pak by jednoduchý přehled jejich stoletého vývoje od roku 1896 začínal nulovým zastoupením přes následující procentní zastoupení v jednotlivých olympiádách:

Sto let olympiád tak přineslo nesporný – i když pomalý a relativně nízký – růst zastoupení žen, když jistým zlomovým okamžikem bylo uvedení gymnastiky

stických a atletických soutěží žen v roce 1928 v Amsterdamu, kdy se podíl žen přiblížil „magické“ hranici 10%. Ta byla plně překonána až v roce 1952 v Helsinkách, zejména díky individuálním gymnastickým disciplínám. V roce 1976 v Montrealu byla překonána 20% hranice, a to s ohledem na nově uvedené olympijské ženské disciplíny jako kupř. překážkové běhy, běžecké štafety, skok vysoký a skok daleký, pětiboj, basketbal a volejbal. Osmdesátá léta byla svědkem uvedení tradičně spíše mužských sportů na půdu ženské olympijské účasti: pozemního hokeje, běhu na 3 000 metrů, maratónského běhu, juda, vodního slalomu či windsurfingu. Dnešní podíl žen na olympiádě pak vcelku kulminuje kolem 40%. Česká olympijská výprava putující do dějiště olympijských her v Aténách 2004 tak měla cca 43% zastoupení žen, které si stejně jako muži musely vybojovat olympijskou účast dosažením přesně stanovených výkonnostních limitů. V Athénách 2004 ženy (s výjimkou boxu) obsadily všechny sporty.

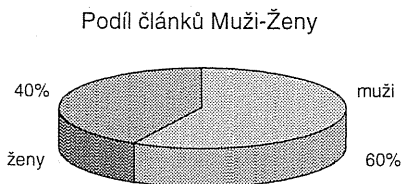
Vztah ženy a sport zahrnuje širokou paletu problémů a aktualizuje plejádu sociálně kulturních souvislostí. Základním tématem zůstává jednak kontroverzní problematika *fyzických limitů žen ve vrcholovém sportu* (ostatně jde o téma nevyhýbající se rozhodně ani jejich mužským protějškům) a dále možnosti a meze realizace žen na půdě jednotlivých institucionálních úrovní sportu. Účast žen na vrcholných sportovních soutěžích je dnes již samozřejmostí, jejich spíše okrajová účast na řízení sportu však stále zůstává předmětem kritiky. XXVII. olympiáda v Sydney v roce 2 000 byla z tohoto pohledu zároveň oslavou stoletého výročí ženské olympijské účasti, která zde při počtu více než 4 000 sportovkyň dosáhla téměř 40% účasti. Tady také došlo k zaznamenání hodné události, kdy emancipační úsilí žen kulminovalo symbolicky v okamžiku zažehnutí olympijského ohně na stadionu. Tam oheň přivezla na invalidním vozíku bývalá mnohonásobná olympijská vítězka *Betty Cuthberová*, aby ho předala legendární australské plavkyni *Dan Fraserové*. Ta štafetu předala další ženě – olympijské vítězce v plavání *Shirley Stricklandové*, aby oheň převzaly další bývalé olympijské vítězky – *Shane Gouldová* a *Debbie Flintoff-Kingová*. Štafeta byla více než symbolicky zakončena další olympijskou vítěžkou, etnicky původní obyvatelkou Austrálie *Cathy Freemanovou*, která na stadionu olympijský oheň zažehla. I v následných paralympijských hrách olympijský oheň zažehla žena – vozičkářka *Louise Sauvageová*.

Olympioničky na stránkách českých tiskových médií: Atény 2004

21. století dovršuje emancipaci ženského sportu. Od starověkých athénských arén, které byly ženám zapovězeny po stránce sportovní i divácké, dostáváme se do Athén novověkých, kde je ženskému sportu otevřen stejný prostor jako sportu mužskému a postupně mizí dřívější exkluzivita některých mužských disciplín, zapovězen je pouze divák s nevyhovujícím tričkem či nevhodným nápojem.

Neustále vyrovnávající se počet mužů a žen ve sportovních sektorech se na athénské olympiádě 2004 zastavil na poměru 6:4 ve prospěch mužů. Cílem obsahové analýzy realizované na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity v Brně bylo zjistit, jaký *prostor* získávají ženy – *sportovkyně* v médiích a zda odpovídá jejich zastoupení na olympiádě také jimi získanému prostoru v médiích. Analyzovány byly tři celostátní denní tiskoviny: *Sport*, *Právo a Mladá fronta*. V centru pozornosti byly jak články zabývající se olympijským zpravodajstvím, tak fotografie, které výše zmíněné deníky otiskly na svých stránkách v době od jednoho dne před zahájením olympijských her do jednoho dne po závěrečném ceremoniálu. Měřena byla jak prostá suma všech článků, tak celková plocha, která jim byla věnována. Přitom bez zajímavosti není informace týkající se i diváckého zájmu o olympijské zpravodajství. V případě OH v Sydney, že podstatná část mužů preferuje olympijské vysílání před ostatním televizním programem, zatímco ženy zpravidla zaznamenávají nižší než 50% zájem o tuto formu mediální podívané.

Olympijských her v Athénách se celkově zúčastnilo více než 40% žen. Česká výprava nebyla výjimkou a do Řecka vyslala 61 žen z celkového počtu 141 sportovců, tedy 43,3 % z celkového počtu. Námi sledované deníky otiskly v průběhu olympiády celkem 817 článků zabývajících se olympijskými sportovci. Z tohoto počtu bylo 284 o ženách, 428 o mužích a 105 se obíralo muži i ženami současně. Vynecháme-li články pojednávající o mužích i ženách společně a převedeme-li na procenta, dostaneme hodnoty s velikou přesností korepondují s poměrem sportovců zúčastněných na olympijských hrách.

Celkem bylo otištěno 60% článků o mužích a 40% o ženách. U žádného ze sledovaných deníků nebyly výrazné odchylky od celkového průměru. Nejvyš-

šího procentního podílu „ženských“ článků dosáhl deník Právo (42%), nejmenšího deník Sport (38%). Mladá fronta psala o sportovkyních v 41% případech.

Ještě výraznější shody můžeme nalézt v celkové ploše, kterou tyto články zabraly. Deníky Sport i Právo přesně korespondovaly s celkovým poměrem 60:40, pouze Mladá fronta věnovala ženám necelých 42% plochy olympijského zpravodajství. Přesná čísla ukazuje následující tabulka (v cm čtverečních):

Plocha tištěného zpravodajství

	celkem	muži	ženy	M%	Ž%
Plocha	100213	59914	40299	59,8	40,2
Sport	45517	27559	17958	60,5	39,5
Právo	25926	15545	10381	60,0	40,0
MfDnes	28770	16810	11960	58,4	41,6

Námi sledované deníky použily celkem 611 *fotografií*. Z tohoto počtu bylo pouze 14 společných, které jsme do výsledků nezahrnuli. Ze zbývajících bylo 237 ženských fotografií, což představuje přesně 39,7 %. S celkovým průměrem téměř 40% ženských fotografií koresponduje tentokrát Mladá fronta. O 2,5 % méně fotografií žen otiskl deník Sport, naopak Právo převyšuje o 3 % celkový průměr, jak ukazuje následující tabulka.

Počty fotografií

	celkem	muži	ženy	M%	Ž%
Počty foto	597	360	237	60,3	39,7
Sport	250	156	94	62,4	37,6
Právo	152	87	65	57,0	43,0
MfDnes	195	117	78	60,0	40,0

Největší rozdíl se podařilo zachytit u celkové plochy otištěných fotografií, kdy ženské fotografie zaujaly pouze 37,1 % plochy a Mladá fronta věnovala ženám pouze 35,1 %, což je více než 8procentní schodek vůči poměru českých sportovkyň a sportovců v Athénách.

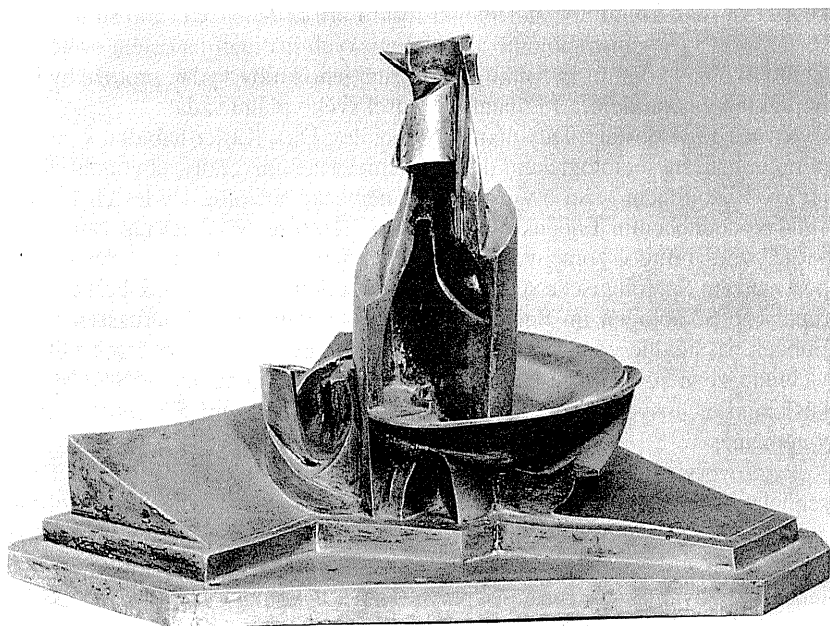
I další sledované hodnoty vycházely ve prospěch „mužských“ článků či fotografií. Ze 428 článků o sportovcích bylo 30 na titulní straně deníku, což představuje plných 7 %. Naopak ženy se objevily na titulní straně některého deníku pouze 16krát, tedy ve 5,6 % případech. Ze vzájemného poměru vycházejí mužské články na titulní straně v převaze 65 % ku 35 %. Ještě výraznější rozdíl je u fotografií, kdy se na titulní straně objevilo celkem 15,5 % ze všech

fotografií mužů a pouze 11,4 ze všech fotografií žen. Vzájemný poměr fotografií na titulní straně některého z deníků je 67 % mužských a pouze 33 % ženských fotografií.

Zajímavé hodnoty se nabízejí při pohledu na zpravodajství o domácích a zahraničních sportovcích. Zatímco u mužů bylo psáno ze 64 % o domácích sportovcích, u žen to bylo plných 73 %. Velký podíl na tom měl jediný český kolektivní sport na olympijských hrách – vcelku úspěšný český basketbal, který se na celkovém objemu článků podílel 7,5 %, přičemž vybráno pouze z ženských článků to bylo plných 21,5 %.

Celkově lze *shrnout*, že česká média principiálně nestrnila v olympijském zpravodajství ani jednomu pohlaví a že poměr textových i obrazových zpráv přibližně korespondoval s procentuálním zastoupením sportovců na olympiádě. Přestože drtivá většina sportovního zpravodajství pocházela od novinářů – mužů (pouze 0,9 % ze zjištěných zpráv psaly ženy), obsahově bylo sportovní zpravodajství vyváženě emancipované a zohledňovalo aktuální stav na sportovištích. I vybraná prestižní populární česká tisková média reflektovala tedy současný trend vyšší emancipace žen i v oblasti mediální prezentace a stala se tak dobrým příslibem budoucích vyváženějších vztahů mužů a žen na půdě sportu.

Umberto Boccioni, **Rozvíjení sklenice v prostoru**, 1912-1913